

Od redaktorów numeru

Prezentowany numer kwartalnika *Wieś i Rolnictwo* ma szczególny charakter z co najmniej dwóch powodów. Składające się na niego teksty stanowią pierwszą z dwóch części tematycznej serii artykułów poświęconych aktualnym i szeroko pojmowanym aspektom zagadnienia (nie)sprawiedliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. Jednocześnie ostatnie wydanie czasopisma w 2022 r. symbolicznie zamyka obchody uroczystości Jubileuszu 50-lecia Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN poprzez publikację na końcu numeru tekstu okolicznościowego dyrektora Instytutu, Moniki Stanny, oraz sprawozdania ze wspomnianego wydarzenia autorstwa Marii Halamskiej i Elwiry Wilczyńskiej.

Inicjatywa stworzenia numeru specjalnego poświęconego tematyce „sprawiedliwości” związana jest bezpośrednio z seminarium naukowym Zakładu Integracji Europejskiej i Zakładu Ekonomii Wsi w IRWiR PAN, które odbyło się w czerwcu 2021 r. Główny referat odnoszący się do wspomnianej tematyki, pt. „Sprawiedliwość – najważniejsza cnota społecznych instytucji”, wygłosił prof. dr hab. Jerzy Wilkin. Podczas tego spotkania swoje refleksje w formie pewnej egzegezy filozoficznej tej problematyki przedstawił również m.in. prof. dr hab. Andrzej Rosner. Uzupełnienie dyskusji o sprawiedliwości społecznej stanowiły zaś wypowiedzi dr hab. Sławomira Kalinowskiego w kontekście warunków życia oraz dr hab. Moniki Stanny w odniesieniu do zróżnicowań terytorialnych poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Dyskusja przeprowadzona w trakcie seminarium, a także eseje przygotowane w jego rezultacie przez profesorów Andrzeja Rosnera i Jerzego Wilkina, zrodziły potrzebę włączenia w debatę „o sprawiedliwości” autorów reprezentujących inne obszary badań, zagadnienie to ma bowiem jednoznacznie interdyscyplinarny charakter. Na zaproszenie dyrekcji Instytutu i redakcji kwartalnika odpowiedziało grono autorów. Efekty pracy części z nich zawiera niniejszy numer *Wsi i Rolnictwa*, a w następnym opublikowane zostaną pozostałe teksty. Przedstawiane w obu edycjach kwartalnika artykuły są odzwierciedleniem prowadzonej już od dawna debaty i poruszają problematykę sprawiedliwości z perspektywy przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, takich jak: ekonomia, socjologia, filozofia czy prawo. Wychodząc od założeń wielu teorii i koncepcji sprawiedliwości, teksty nadesłane do kwartalnika odnoszą się do wielu ważnych zagadnień, a w szczególności do uwarunkowań zróżnicowań społeczno-ekonomicznych,

aktualnego poziomu nierówności gospodarczych w Polsce i innych krajach czy też oceny efektów polityk publicznych z zasady nastawionych na rozwiązywanie złożonych problemów społecznych.

Numer specjalny *Wsi i Rolnictwa* otwiera artykuł autorstwa prof. Rosnera zatytułowany „Kilka uwag o pojęciu «sprawiedliwość»”, gdzie przedstawiony został sposób wyjaśniania tego terminu przede wszystkim na gruncie etyki i logiki, ze wskazaniem dziesięciu najczęściej spotykanych zasad podziału dóbr. Autor w swoich rozważaniach zwraca uwagę na wieloznaczność i silny ładunek emocjonalny słowa „sprawiedliwość”, które często, jak zauważa, służy perswazji z uwagi na uwikłanie w rozmaite światopoglądy.

W kolejnym artykule, pt. „W kierunku konceptualizacji sprawiedliwości społecznej w przestrzeni wiejskiej Ukrainy” prof. Olena Borodina (Narodowa Akademia Nauk Ukrainy w Kijowie) zajmuje się relacjami między sprawiedliwością społeczną a sprawiedliwością przestrzenną. W tekście autorka odnosi to zagadnienie do konkretnych problemów obszarów wiejskich w Ukrainie, a w szczególności do równości szans życiowych mieszkańców wsi i ich dostępu do kluczowych zasobów, w tym zwłaszcza do ziemi.

Sprawiedliwość przestrzenna jest także w centrum zainteresowania dr. hab. Macieja J. Nowaka (Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie) w artykule zatytułowanym „Sprawiedliwość terytorialna a wymiar prawny planowania przestrzennego na szczeblu lokalnym w Polsce”. Autor, dokonując przeglądu nowych koncepcji sprawiedliwości terytorialnej, interesuje się przede wszystkim związkami tej idei z procesem organizacji oraz zarządzania przestrzenią, a także ze sposobami rozwiązywania konfliktów lokalnych.

Obok kontrowersji wokół prowadzenia odpowiedniej polityki planowania przestrzennego coraz większe zainteresowanie budzi koncepcja sprawiedliwości zdrowotnej. W eseju „Od równego dostępu do sprawiedliwości zdrowotnej” dr Katarzyna Bielińska (Centrum Bioetyki i Bioprawa Uniwersytetu Warszawskiego) śledzi zmiany w sposobach rozumienia tytułowego pojęcia, zwracając uwagę, że jego postrzeganie ewoluuje i jest poddane silnemu wpływowi warunków społeczno-ekonomicznych. Autorka tekstu, odwołując się do przykładów systemów opieki zdrowotnej w USA i w państwach europejskich, podkreśla różnice w postrzeganiu zdrowia jako dobra będącego przedmiotem dystrybucji a „wbudowanego” w system trwałego sposobu organizacji społeczeństwa.

W ostatnim artykule poświęconym zagadnieniu (nie)sprawiedliwości w tym numerze, pt. „«Wynagrodzenie godziwe» samozatrudnionego rolnika”, prof. dr hab. Arkadiusz Sobczyk (Uniwersytet Jagielloński), odwołując się do podstawowych założeń i zasad współczesnego prawa pracy, takich jak np. użyteczność społeczna,

prawa pracownicze czy dobro wspólne, podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie o możliwość zapewnienia godziwego wynagrodzenia rolnikom.

Numer specjalny *Wsi i Rolnictwa* zawiera także omówienie książki autorstwa François Purseigle'a i Bertrand'a Hervieu *Une agriculture sans agriculteurs. La révolution indicible*, przygotowane przez prof. Marie-Claude Maurel (École des Hautes Études en Sciences Sociales).

Monika Stanny
Michał Dudek
(redaktorzy numeru tematycznego)